

N.M.KODIROV

DINSHUNOSLIK USLUBIY QO'LLANMA

NAMANGAN-2023

NAMANGAN-2023

Kodirov N.M. Dinshunoslik. Uslubiy qo'llanma – Namangan: -
nashr-matbaa markazi, 2023.– 160 b.

Ushbu uslubiy qo'llanma amaliyotga tatbiq etilishi barobarida: birinchidan, olam va odam to'g'risidagi diniy va ilmiy qarashlar, uning mohiyatini tushunishga ko'maklashishga; ikkinchidan, milliy g'oya targ'ibotini kuchaytirish va ma'naviy-ma'rifiy ishlar samaradorligini oshirish muammosini bilishga ko'maklashish va amaliy ko'nikma hosil qilishga; uchinchidan, hozirgi globallashuv jarayonida dunyoning ilmiy, falsafiy, diniy manzarasining mohiyati, dinamik va statik qonuniyatlarini tushunishga ko'maklashishga xizmat qiladi.

Mazkur qo'llanma barcha 2-kurs bakalavr ta'lim yo'nalishi talabalariga mo'ljallangan.

Mas'ul muharrir

Q.P.Qabulov – falsafa doktori(PhD), dotsent

Taqrizchilar:

H.Joraqulov – falsafa fanlari doktori,
M.Z.Raximova – falsafa doktori(PhD), dotsent

© N.M.Kodirov, 2023.

MUNDARIJA

Kirish.....	3-4
1-mavzu. Dinshunoslik faniga kirish.....	5-18
1.1. Dinshunoslik fanining predmeti, maqsadi va vazifalari.....	5-8
1.2. Dinshunoslikning ijtimoiy-gumanitar fanlar bilan aloqadorligi.....	8-10
1.3. Dinshunoslik fanini o'rganishning jamiyat barqarorligini mustahkamlash, diniy bag'rikenglikni tarbiyalash, vijdon erkinligini ta'minlashdagi ahamiyati.....	10-11
1.4. Dinshunoslikda shakllangan mifologik, tarixiy, sotsiologik, antropologik va boshqa maktablar.....	11-18
2-mavzu. Dinning mohiyati, tuzilishi va funksiyalari	19-39
2.1. Dinga berilgan ta'riflar. Din - ijtimoiy ong shakli, muayyan turmush va tafakkur tarzi, ma'naviy qadriyat sifatida.....	19-23
2.2. Dinning jamiyat va shaxs ma'naviyati yuksalishidagi, komil insonni tarbiyalashdagi ahamiyati.....	23-25
2.3. Dinning strukturasi. Dinning ijtimoiy funksiyalari: dunyoqarashni shakllantirish, yosh avlodni tarbiyalash, tartibga solish, birlashtirish, tasalli berish, aloqa o'rnatish va h.k.....	25-32
2.4. Dinlar tasnifi.....	32-39
3-mavzu. Urug'-qabila va milliy dinlar.....	40-68
3.1. Insoniyatning dastlabki madaniyat o'choqlari va ulardagi diniy tasavvurlarning xilma-xilligi. Ilk tabu (ta'kik), totemizm, animizm, fetishizm, shomonlik, magiya (sehrgarlik).....	40-45
3.2. Qadimgi Misr, Bobil va Assuriya dinlari. Antik davrda ko'pxudolik dinlari.....	45-51
3.3. Hinduiylik. Vedalar va upanishadlar - hinduiylikning muqaddas kitoblari. Braxmanlik ta'limotida kastalar.....	51-53
3.4. Konfutsiylik. Daosizm - falsafiy ta'limot.....	53-56
3.5. Iudaizm - yaxudiy milliy dini. Yapon milliy dini - sintoizm, uning asosiy aqidapari va marosimlari.....	56-68
4-mavzu. Jahon dinlari: buddizm va xristianlik.....	69-98
4.1. Buddizm. Buddizm ta'limoti - to'rt oliy haqiqat, nirvana. Buddizm axloqiy ta'limoti - "pancha-shila".....	69-73
4.2. Buddizmdagi oqimlar: xinayana, maxayana, lamaizm va h.k. O'zbekistan hududidagi buddizm yodgorliklari va ularning tadqiq etilishi.....	73-77
4.3. Xristianlik. Xristian ilohiyoti. Yakka xudoning uch qiyofasi: Ota-xudo, O'g'il-xudo, Muqaddas ruh.....	77-80
4.4. Xristianlikdagi asosiy oqimlar - ortodoks (pravoslavie), katolitsizm, protestantizm.....	80-87

4.5. Xristianlikning O' rta Osiyoga kirib kelishi.....87-98

5-mavzu. Islom dini.....99-138

5.1. Islom dini shakllanishidagi tarixiy sharoit. Muhammad payg'ambar (a.s.) hayoti va faoliyati.....99-104

5.2. Vahiyning nozil bo'la boshlashi. Madinaga xijrat. Makkaning fatx etilishi.....104-107

5.3. Xalifalik. Islomda mazhablarning paydo bo'lishi, ilk ixtiloflar.....107-112

5.4. Islom dinining O'rta Osiyoga kirib kelishi. Qur'on islom dinining muqaddas kitobi. Hadislar.....112-120

5.5. Islom ta'limotida oila muqaddasligi. Er-xotinning bir-biriga nisbatan huquq va burchlari. Islomda ayollarga munosabat.....120-138

6-mavzu. Islom ta'limoti.....139-160

6.1. Islom ilohiyoti, uning asosiy aqidalari.....139-142

6.2. Islom falsafasi olam va odamning yaratilishi, inson hayotining mazmuni, ezgulik va yovuzlik kurashi to'g'risida.....142-143

6.3. Kalom falsafasi. Imom Moturidiy ta'limoti. Abu Nasr Forobiy va Abu Ali ibn Sinoning falsafiy qarashlari. Abu Homid G'azzoliy, Ibn Rushd falsafiy ta'limotlari.....143-148

6.4. Tasavvuf (sufizm) ta'limoti va tariqatlari.....148-154

6.5. O'zbekiston allomalarining islom ta'limoti va dunyoviy fanlarni rivojlantirishdagi tarixiy xizmatlari.....154-160

7-mavzu. Xalqimiz manavy yuksalishida dinlarning o'rni.....161-179

7.1. Avesto - xalqimiz diniy, axloqiy, ilmiy, adabiy qarashlarini ifoda etadigan bebaho ma'naviy meros.....161-164

7.2. Turkiy xalqlarning islomgacha bo'lgan yakkaxudolik dini - Tangriga e'tiqod va uning diniy ong rivojida ahamiyati.....164-166

7.3. "Musulmon renessansi" - Sharq uyg'onish davri ma'naviyatining xususiyatlari.....167-168

7.4. Mustamlaka va mustabid tuzum sharoitida o'zbek xalqini milliy va diniy qadriyatlardan mahrum etishga urinishlar.....168-170

7.5. Mustaqillik yillarida O'zbekistonda ma'naviyatning davlat siyosatida ustuvor sohaga aylanishi.....170-173

7.6. Xadishunoslik, fiqx, tasavvuf maktablarining tashkil etilishi.....173-175

7.7. Diniy-ma'naviy merosni o'rganishning hozirgi zamon muammolarini hal etishdagi roli.....175-179

8-mavzu. O'zbekistonda vijdon erkinligi.....180-195

8.1. Vijdon erkinligi tushunchasi. Xalqaro me'yoriy hujjatlarda vijdon

erkinligi.....	180-182
8.2. O'zbekistonda vijdon erkinligining Asosiy Qonun bilan kafolatlanishi.....	182-184
8.3. O'zbekistonda faoliyat ko'rsatayotgan diniy konfessiya va tashkilotlar.....	184-186
8.4. Missionerlik va prozelitizm xavfining bartaraf etilishi.....	186-188
8.5. Ma'rifiy islomni targ'ib etish - yoshlarni diniy mutaassiblik, aqidaparastlik va ekstremistik g'oyalardan muhofaza etishning oqilona yo'li.....	188-195

9-mavzu. Diniy ekstremizm va terrorizmga qarshi kurash:

O'zbekiston tajribasi.....	196-215
9.1. Diniy mutaassiblik (fanatizm), ekstremizm, aqidaparastlik (fundamentalizm), xalqaro terrorizm tushunchalarining mazmuni va reaksiyon mohiyati.....	196-200
9.2. Diniy ekstremizm va terrorizmga qarshi kurash.....	200-202
9.3. Virtual olam tahdidlari. Internet muammosi. Kibermakon va din.....	210-213
9.4. Global tarmoqdagi g'oyaviy xurujlarga qarshi kurash.....	203-205
9.5. O'zbekiston Respublikasida diniy ekstremizm va terrorizm xavfini oldini olishning huquqiy va tashkiliy asoslari. O'zbekiston rahbariyatining bu boradagi tashabbuslari va ularning xalqaro hamjamiyat tomonidan e'tirof etilishi.....	205-215

Glossariy	216-224
Adabiyotlar	225-228